

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ О. О. БОГОМОЛЬЦЯ
Кафедра філософії, біоетики та історії медицини
ВІДДІЛЕННЯ РЕЛІГІЄЗНАВСТВА ІНСТИТУТУ ФІЛОСОФІЇ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ НАН УКРАЇНИ
ЦЕНТР РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ "HUMANUS" (Болгарія)
ІНСТИТУТ СОЦІАЛЬНОЇ МЕДИЦИНИ ТА МЕДИЧНОЇ ЕТИКИ МЕДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ КОМЕНСЬКОГО В БРАТИСЛАВІ (Словаччина)

ФІЛОСОФІЯ РЕЛІГІЇ ТА МЕДИЦИНИ В ПОСТСЕКУЛЯРНУ ДОБУ

матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченої пам'яті свт. Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького)

25 – 26 листопада 2022 р.

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ О. О. БОГОМОЛЬЦЯ
Кафедра філософії, біоетики та історії медицини
ВІДДІЛЕННЯ РЕЛІГІЄЗНАВСТВА ІНСТИТУТУ ФІЛОСОФІЇ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ НАН УКРАЇНИ
ЦЕНТР РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ "HUMANUS" (Болгарія)
ІНСТИТУТ СОЦІАЛЬНОЇ МЕДИЦИНИ ТА МЕДИЧНОЇ ЕТИКИ МЕДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ КОМЕНСЬКОГО В БРАТИСЛАВІ (Словаччина)

ФІЛОСОФІЯ РЕЛІГІЇ ТА МЕДИЦИНИ В ПОСТСЕКУЛЯРНУ ДОБУ

матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченої пам'яті свт. Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького)

25 – 26 листопада 2022 р.

Київ
Видавництво НМУ ім. О. О. Богомольця

2022

УДК 2+61] (062)

Р 36

Філософія релігії та медицини в постсекулярну добу: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої пам'яті свт. Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького). – К.: НМУ ім. О. О. Богомольця, 2022. – 278 с.

ISBN 978-617-7565-95-5

Редакційна колегія:

Кучин Юрій Леонідович – ректор НМУ ім. О. О. Богомольця, професор.

Наumenko Олександр Миколайович – перший проректор з науково-педагогічної роботи та післядипломної освіти НМУ ім. О. О. Богомольця, професор.

Земсков Сергій Володимирович – проректор з наукової роботи та інновацій НМУ ім. О. О. Богомольця, професор.

Скрипник Рімма Леонідівна – проректор з науково-педагогічної роботи, міжнародних зв'язків та європейської інтеграції НМУ ім. О. О. Богомольця, професор.

Филипович Людмила Олександрівна – провідний науковий співробітник Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України, професор.

Відповідальні редактори:

Васильєва Ірина Василівна – завідувач кафедри філософії, біоетики та історії медицини НМУ ім. О. О. Богомольця, професор.

Шевченко Сергій Леонідович – професор кафедри філософії, біоетики та історії медицини НМУ ім. О. О. Богомольця.

Технічні редактори:

Васюк Ірина Василівна – викладач кафедри філософії, біоетики та історії медицини НМУ ім. О. О. Богомольця.

Лапутько Анна Валеріївна – викладач лаборант кафедри філософії, біоетики та історії медицини НМУ ім. О. О. Богомольця.

Затверджено до друку Вченою радою Національного медичного університету імені О. О. Богомольця (протокол № 4 від 01 грудня 2022 р.)

ISBN 978-617-7565-95-5

© НМУ ім. О. О. Богомольця, 2022

Gender dysphoria manifests itself still in younger and younger people, and people under the age of 18 with diagnosed transsexualism have the status of vulnerable people. They are very sensitive, and any downplaying or rejection of transsexuality can have far-reaching negative consequences. Parental support and cooperation with professionally qualified health workers, such as paediatric endocrinologist, sexologist, paediatric psychologist, psychiatrist, paediatrician, etc. are absolutely necessary. If, after thorough diagnostic examinations, the relevant healthcare professionals come to the conclusion of transsexualism diagnosis, there are solutions that will make it easier for them to change their gender identity. Children who have been diagnosed with gender nonconformity may be started on puberty blockers and later on hormones of the opposite sex. Many healthcare professionals have a problem with this kind of healthcare provision because it does not align with their beliefs. The ambition of this paper is the analysis of the possibility of applying conscientious objection by doctors and its support in the Slovak legal order and in the Czech legal order.

Key words: transsexualism, transition, conscientious objection

Васюк І. В.,
НМУ імені О. О. Богомольця,
irina_nina@ukr.net

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ЦІЛІСНОСТІ ЛЮДСЬКОЇ ОСОБИСТОТІ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Питання успішної багатогранної й гармонійної самореалізації людини в особистісній і професійній сферах доволі актуальне у наш час: це, з одного боку, і проблема виявлення природних обдарувань особи, особливостей її психо-фізичної організації, ролі духовних інтенцій. В той же час, людина постійно перебуває на перетині різноманітних сприятливих і несприятливих соціальних впливів глобалізованого світу, неоднорідного і суперечливого інформаційного простору в умовах загострення політичної ситуації і т. ін. Саме тому вивчення питання успішної самореалізації людини, посилення ролі здоров'язберігаючих технологій у різноманітних сферах життя потребує застосування комплексних міждисциплінарних підходів, зокрема на індивідуальному і загальносоціальному рівнях.

Університетська освіта орієнтована на покращення "людського капіталу", створює підґрунтя для забезпечення людини перспективнішою роботою, що в має сприяти ефективнішому (більш повному і різноманітному) споживацтву. Тенденції кореляції соціального статусу і споживацтва особливо відчутними стали наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст., з розвитком інформаційного суспільства, коли університетська освіта виявилася запорукою вертикальної соціальної мобільності.

Трансформації в системі вищої освіти не були випадковими змінами чи змінами, які стосувалися лише якоїсь окремої сфери суспільства. Вони виникали на запити часу, а починаючи з доби Нового часу – внаслідок

технологічних революцій. Останні викликали докорінні зміни в освітній парадигмі завжди, поставали джерелом інноваційного розвитку, детермінували вектор руху суспільства, змінювали ринок праці, створюючи запит на нові професії і відповідних фахівців. Вищі заклади освіти задовольняли цей попит.

Сьогодні актуалізується проблема підготовки і перепідготовки фахівців під потреби сучасного ринку праці, необхідності формування відповідних професійних знань, умінь, компетенцій, етосу процесії. Сучасний глобалізований простір створює умови для безперервного навчання фахівців впродовж життя.

У наш час технологія Інтернету створила ідеальні умови для так званого «третинного навчання», ґрунтованого на конструюванні знання. Оскільки у наш час освітні запити й інтереси здобувачів освіти стають центральними для університету, можливі варіанти переформатування курсів, появи адаптивних елективів (предметів за вибором студентів), спрямованих на отримання не тільки професійно-орієнтованої, а й плідної для особистісного зростання інформації.

Цифрова освіта має потенціал горизонталізації стосунків між студентом і викладачем: від ієрархічних до партнерських. Цей горизонталізм впливає на навчальний процес, на зміст і формат пропонованих навчальних курсів. Наразі навчальні дисципліни (особливо дисципліни за вибором), висловлюючись мовою комунікативної філософії, із “тексту” перетворюються на “інтертекст” – продукт колективної творчості із варіативним змістом. Трансформуючись між полюсами академічності і адаптивності, в них має бути відтворено оптимальний баланс між, з одного боку, цілісним системним поданням інформації і, з другого боку, її цікавістю для аудиторії. Втримання цього балансу стає обов’язком і водночас ознакою високого професіоналізму викладача, що проводить заняття. В протилежному випадку породжується щось на зразок “навчального хаосу Вайтгеда”, “швидкого каталогу, який божеество могло б прогнати у своїй голові тоді, коли б обдумувало б створення світу, але ще не визначило, як його зібрати до купи” [1, с. 275]. Така ситуація не сприяє ні академічній успішності, ні популяризації навчального курсу, по суті, є профанацією освітнього процесу.

Існує і певна специфіка цифрової самоосвіти. Мова йде про те, що гіпертекстовий формат подачі і пошуку інформації в Мережі (що функціонує за принципами людського мислення) докорінно відрізнявся від текстового формату (побудованого на принципах людського мовлення) властивого більшості традиційних лекцій і паперових підручників. В контексті навчання це передбачає вимогу зрозумілого, послідовного і системного пояснення теми студенту, чому передує кропінка, наполеглива праця викладача.

У разі, коли навички критичного мислення розвинуті недостатньо, складається ситуація, коли самоосвіта в Мережі із раціонально-творчого процесу конструювання правдивої інформації перетворюється на компілювання її фрагментів, що породжує хаотично сконструйований знаннєвий симулякр. З цього випливає висновок, що цифрова освіта в ЗВО передбачає розвинуті навички критичного мислення.

У наш час гостро постає питання співвідношення традиційних

академічних цінностей та сучасної постакадемічної культури. Дане явище характеризується відходом від традиційних комплексних моделей університетських досліджень у зв'язку з орієнтацією на проведення фінансованих, проблемно-орієнтованих науково-дослідних розробок на противагу фундаментальним академічним дослідженням [2, с. 307].

3. Бауман розмірковував про таке явище як пост-академічні університети. Цитуючи його, ці університети, що становлять “вulgарну суміш середньовічного академічного ритуалу, спеціалізація, брутальне та бездумне заперечення ролі гуманітарних наук у сучасному суспільстві, менеджеризм і дріб'язковість створюють чудові умови для такого пост-академічного університету майданчик для потужного тиску з боку технократичних сил, що вдають з себе справжні голоси свободи і демократії, хоча орієнтовані, передусім, на ринок формами детермінізму і фаталізму, що не залишають місця для надії на будь-яку альтернативу, включаючи критичне мислення і самоаналіз” [3, с. 14].

Сучасна університетська політика спрямована на формування навичок менеджменту, як наприклад: чіткість, конкретність, дисциплінованість, професіоналізм, критичне мислення, кваліфікований відбір і оцінка інформації, зрілі неупереджені судження, прийняття обдуманих компетентних рішень, оптимальна робота в команді. Проте у наш час спостерігається невтішна ситуація, пов'язана з недооцінкою проблемно-орієнтованого гуманістичного мислення, його відвертим ігноруванням. Цілком очевидно, що такий підхід, нібито виправданий з позицій ринку, утім, руйнівний з позицій цінностей людської особистості та європейської освітньої традиції, яка у всі епохи поєднувала універсальне і професійне знання. Редукуючи людину “до функцій і опцій”, він пропонує вибірковість у розвитку її здібностей, що збіднює і перетворює на атавізми інші грані людської особистості, що й актуалізує необхідність посилення гуманітарної складової в освітній і науково-дослідній сферах. За таких умов не можуть одночасно вжитися культура, яка спрямована на добру, благодіяльну і прекрасну людину, та цивілізація, яка спрямована на прибуток, вигоду, на збагачення будь-якою ціною, тобто на людину нещадну та жорстку у справі.

Визнаючи XXI ст. “століттям освіти”, ЮНЕСКО наголошує на тому, що основою освіти теперішніх і майбутніх поколінь має бути система гуманітарного виховання, орієнтована на самоцінність людини як унікальності, на її активістське, креативне, творчо-цивілізаційне ставлення до життя, розумність, поєднану з розвинутою культурою чуттєвості, на «практичний розум» (поєднання міркувань здорового глузду з усвідомленням власної відповідальності тощо).

Цілком слушно стверджує Н. Іщук щодо природи людської емпатії, яка є необхідною складовою професійного етосу фахівців, зокрема гуманістичного спрямування – лікарів, педагогів, соціальних педагогів, психологів та ін. Альтруїзм, емпатія, почуття співпереживання, готовність пожертвувати власним життям заради свободи й незалежності власної держави і її громадян притаманні людині як соціальній істоті й формуються саме завдяки здатності відчувати потребу в іншому, спрямованості на іншого, діалогічній єдності

зі світом. “Справді, цілком “на поверхні” перебувають причини моральних реакцій на біль іншого. Вони досить часто спочатку маніфестуються саме як реакції – спонтанний відгук на страждання іншої людини. Лише потім перетворюються на усвідомлений пошук способів допомоги їй” [4, с. 389]. Дані інтенції розвиваються під впливом гуманістичних цінностей, ідей Свободи, Істини, Добра, Краси, Справедливості, які не варто спрощувати і заперечувати у нашому дегуманізованому прагматичному світі. На мою думку, “особливу увагу потрібно звернути на повернення людяності в усі форми соціальної взаємодії” [5, с. 11].

Як зауважують українські дослідники І. В. Чорноморденко, Ю. В. Карпінський, не важливо чим людина займається, у якому виді діяльності себе реалізує. Важливо, які вона рішення приймає, як діє в конкретних обставинах, на який результат спрямовує власні справи [6, с. 24 – 25].

Дослідниця Васильєва І. В. зазначає, що внутрішній зміст освіти пов'язаний з цінностями, формуванням людини як особистості [7, с. 84]. За останні десятиліття помітно скоротився цикл світоглядних дисциплін – філософії, соціології, політології, культурології. Світоглядний аспект викладання цих учбових дисциплін поступово відходить на другий план. В результаті виникає цілком реальна небезпека ідейно-світоглядного вакууму в системі освіти. Навчально-виховний процес покликаний формувати в студентів високу культуру, гуманістичний і демократичний світогляд, високі моральні якості, виховувати їх громадянами – патріотами, інтелігентами, творчими й цілеспрямованими спеціалістами. Як відомо, гуманітаризація освіти передбачає збільшення годин на викладання дисциплін гуманітарного циклу, що в свою чергу сприяє формуванню загальної світоглядної, внутрішньої духовної, особистісної та професійної культури молодій людини.

Підсумовуючи, життєво необхідним для виживання вищої освіти не тільки в Україні, а й у світі є викладання філософських дисциплін, що й розвивають критичне системне мислення, живлять здоровий скепсис і породжують інтерес до навчання. Філософія надає молодій людині необхідний методологічний інструментарій для уникнення логічних помилок в процесі пошуку і осмислення інформації, перетворюючи розрізненість на цілісність, інформацію - на знання. Завдячуючи їй, усувається ізолюваність різних сфер наукового знання, що актуалізує універсальний дискурс будь-якої професії в ключі її вкорінення, у спільному цивілізаційному досвіді. Філософський світогляд дозволяє, дотримуючись дистанції по відношенню до викликів “плинної сучасності” і пристосовуючись до життя в буремні часи, зберегти свою внутрішню красу і через професійну діяльність бути корисним людям. Тому сьогодні йдеться про специфічно конституційовану та сприйняту індивідуальність людини, її роздрібненість у вирі соціального життя та можливість більш вільного самовираження, порівняно з минулими епохами.

Література:

1. Ленем Р. Електронне слово: демократія, технологія та мистецтво. Человек и новые информационные миры. Серія “Зміна парадигми”.

- Київ : Видавництво “Ніка Центр”, 2005. 376 с.
2. Ylijoki O.-H. Entangled in Academic Capitalism? A Case-study on Changing Ideals and Practices of University Research. Higher Education, 2003. Vol. 45, no 3. Pp. 307-335.
 3. Бауман З., Донскіс Л. Плине зло. Життя без альтернатив. Київ : Дух і Літера, 2017. 216 с.
 4. Іщук Н.В. Сучасна православна теологія діалогу: філософсько-релігієзнавчий аналіз: дис. ... док. філос. наук: 09.00.11 – релігієзнавство. Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова, Київ, 2019. – 465 с.
 5. Бурдейна І.В. Діалогічна взаємодія як передумова конститування особистості фахівця: ретроспектива та перспектива. Актуальні проблеми філософії та соціології. Науково-практичний журнал. 2018. Випуск 21. С. 10-13.
 6. Чорноморденко І.В., Карпінський Ю.В. Особливості характеру взаємодії особистості та суспільства в епоху глобалізації: український контекст. Вісник НАУ. Серія: Філософія. Культурологія. 2013. № 1 (17). С. 22-26.
 7. Васильєва І. В. Методологічні аспекти викладання філософії та релігієзнавства у медичних вищих навчальних закладах України. Вища освіта України. Додаток 4. Т. IV (18). [Тематичний випуск “Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору”]. Київ : Видавництво КНУ імені Тараса Шевченка, 2009. – С. 76-84.

Верменко А. Ю.,
НМУ імені О. О. Богомольця,
tomcossack1648@ukr.net

ВПЛИВ ЕМПІРИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ НОВОГО ЧАСУ НА ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДНИХ І МОТИВАЦІЙНИХ ЗАСАД КОНЦЕПЦІЇ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ

Об'єктом основної уваги автора даного дослідження є вивчення і розуміння представниками філософії Нового часу сутності людських потреб, механізмів їх формування і практичної реалізації як важливої складової світоглядних і мотиваційних засад здорового способу життя, що є необхідною, і в багатьох випадках найвагомішою, частиною профілактики найпоширеніших хвороб сучасності, а також необхідною передумовою максимальної реалізації творчих здібностей людини.

Один із найперших представників філософії Нового часу, засновник англійського емпіризму Френсіс Бекон загально відомий своїм афоризмом: “Знання – це сила”. Англійський філософ закликав панувати над власною і навколишньою природою, “прислухаючись” до неї та підкоряючись її законам. “Примус змушує природу жорстоко помщатися за себе”, тому “нехай ніхто